

Prof. dr hab. Mariola Wierzbicka
Kolegium Nauk Humanistycznych
Instytut Neofilologii
Uniwersytet Rzeszowski
Al. Kopisto 16 B; PL 35-310 Rzeszów
E-Mail: mwierzb@wp.pl

Ocena dokonań naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych dr Małgorzaty Płomińskiej
wraz z recenzją pracy pt. *Juristische Fachphraseologie – zwischen Konvention und
Routine. Untersucht am Beispiel deutscher und polnischer Gesetzestexte zum Zivilrecht*
proponowanej jako rozprawa habilitacyjna

1. Ogólna ocena rozwoju naukowego dr Małgorzaty Płomińskiej

Pani dr Małgorzata Płomińska, pracownik dydaktyczny w Zakładzie Kultur Krajów Niemieckojęzycznych i Skandynawskich w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Śląskiego, zatrudniona na stanowisku starszego wykładowcy, uzyskała tytuł zawodowy magistra w 1993 roku. W tym samym roku została zatrudniona na stanowisku asystenta. Tutaj przeszła wszystkie stanowiska nauczyciela akademickiego: asystenta stażysty, asystenta i adiunkta, od 2011 roku starszego wykładowcy. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych uzyskała w 1998 roku na podstawie obronionej pracy doktorskiej pt. *Farbbezeichnungen im Deutschen und im Polnischen. Morphologische, semantische und pragmatische Aspekte ihrer Erforschung* Promotorem rozprawy była prof. dr hab. Czesława Schatte.

Biogram akademicki dr Małgorzaty Płomińskiej wskazuje na jednoznacznie akademicki i naukowy charakter pracy Habilitantki oraz jej starania zmierzające do uzyskania kolejnych stopni naukowych.

2. Ocena dorobku publikacyjnego dr Małgorzaty Płomińskiej

Przegląd dorobku naukowego dr Małgorzaty Płomińskiej nie pozostawia żadnych wątpliwości co do tego, że jest to dorobek dojrzały, świadczący o wnikliwości badawczej Habilitantki. Całość jej dorobku naukowego obejmuje: 2 monografie (jedną z nich jest poniżej recenzowana, drugą bazującą na rozprawie doktorskiej), 28 artykułów naukowych, 3 współredakcje naukowe, 6 przekładów oraz 10 recenzji naukowych. Trzeba podkreślić, że artykuły dr Małgorzaty Płomińskiej ukazały się punktowanych czasopismach i tomach zbiorowych zagranicznych i polskich, co potwierdza ich odpowiedni poziom naukowy.

Pod względem kwantytatywnym przedstawiony do oceny dorobek naukowy dr Małgorzaty Płomińskiej spełnia wymogi stawiane w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych.

Co zaś się tyczy oceny jakościowej tego dorobku, to podzielona zostanie ona na dwie części. Poniżej przedstawię ogólną charakterystykę kierunków badań naukowych dr Małgorzaty Płomińskiej oraz ogólną ocenę opublikowanych tekstów z wyłączeniem monografii *Juristische Fachphraseologie – zwischen Konvention und Routine. Untersucht am Beispiel deutscher und polnischer Gesetzestexte zum Zivilrecht*. Ocenę tej pozycji, która przedstawiona została jako rozprawa habilitacyjna, omówię w kolejnym punkcie.

W swojej karierze naukowej pani dr Małgorzata Płomińska koncentruje się konsekwentnie na kilku polach badawczych. Tematycznie w pracach Habilitantki można wydzielić kilka obszarów zainteresowań, którym dała wyraz w swoich publikacjach. Są to: (1) wybrane aspekty językoznawstwa konfrontatywnego, (2) leksykologia, (3) frazeologia, (4) juryslingwistyka, (5) semantyka kognitywna, (6) aspekty „językowego obrazu świata”.

Analiza opublikowanych przez dr Małgorzatę Płomińską tekstów prowadzi jednoznacznie do wniosku, że podejmowane tematy nie są kwestią przypadku, i że głęboko intrygują naukowo Habilitantkę. Z zestawienia poszczególnych tekstów wyłania się obraz stopniowo poszerzanego i pogłębianego zakresu zainteresowań naukowych o mocnych fundamentach teoretycznych. Aktywność naukowa dr Małgorzaty Płomińskiej charakteryzuje się należyłą ciągłością publikacyjną.

3. Ocena rozprawy habilitacyjnej dr Małgorzaty Płomińskiej

Zainteresowania Habilitantki frazeologią, widoczne w publikacjach oraz wystąpieniach konferencyjnych, zaowocowały przygotowaniem rozprawy habilitacyjnej pt. *Juristische Fachphraseologie – zwischen Konvention und Routine. Untersucht am Beispiel deutscher und polnischer Gesetzestexte zum Zivilrecht*, wydanej w 2019 r.

Licząca 420 stron rozprawa składa się z siedmiu numerowanych rozdziałów. Poza rozdziałem wprowadzającym (str. 11-19) i rozdziałem podsumowującym (str. 325-335), bibliografią (str. 337-378) oraz rejestrem (str. 379-422) w pracy wydzielono pięć rozdziałów *Die Charakteristik der Fachsprachen* jako rozdział pierwszy (str. 21-53), *Die Charakteristik der Fachsprache des Rechts* jako drugi (str. 55-77), *Textlinguistische Aspekte juristischer Fachtexte* jako trzeci (str. 79-153), *Die rechtssprachliche Fachphraseologie* jako czwarty (str. 155-233)

oraz *Fach phraseologie der deutschen und der polnischen Gesetzesbücher – empirischer Befund* jako piąty (str. 235-323).

Celem przedłożonej do oceny jako rozprawa habilitacyjna monografii jest kompleksowe omówienie oraz systematyczna analiza frazeologizmów fachowych niemieckiego i polskiego języka prawa jako elementu wyrażeniowej formułiczności/rutynowości tekstów prawa. Szczegółowym celem było ustalenie frekwencji frazeologizmów fachowych w tekstach prawa, klas frazeologizmów, ich struktury, stopnia fachowości oraz pokazanie wzorców i schematów wykorzystywanych do tworzenia frazeologizmów w obu językach, występujących w badanych niemieckich i polskich tekstach. Autorka wykorzystując dorobek swoich poprzedników i twórczo go rozwijając, wnosi nowe perspektywy badawcze i uzupełnia go o nowe spostrzeżenia, wynikające z oglądu zebranego przez siebie materiału językowego.

Korpus badawczy monografii tworzy 1881 niemieckich i 1379 polskich związków frazeologicznych wyekscerpowanych manualnie z tekstów kodeksów BGB (Bürgerliches Gesetzbuch), KC (Kodeksu Cywilnego), KRO (Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego), które po ich przypisaniu do poszczególnych klas frazeologizmów opisane zostały pod względem struktury, użycia w badanych tekstach, pochodzenia ich komponentów oraz stopnia fachowości.

Z uwagi na znaczną objętość pracy i mnogość podjętych w niej problemów pozwolę sobie na pominięcie szczegółowego opisu treści poszczególnych rozdziałów, tym bardziej, że zarys całej pracy Autorka przedstawiła w swoim autoreferacie, a ograniczę się do uwag dotyczących budowy, celu i tez pracy, metodologii, doboru konkretnego instrumentarium badawczego, przeprowadzenia poszczególnych analiz i uzyskanych wyników ogólnych bądź szczegółowych w odniesieniu do ustaleń teoretycznych i rozwiązań praktycznych.

W rozdziale wstępnym Autorka dokonuje przeglądu stanu badań, zarysowuje metodologię, przedmiot i zakres badań oraz wskazuje na obszary dociekań naukowych, które zostały pominięte, bądź w niewielkim stopniu uwzględnione, a którymi należałoby zająć się w przyszłości. Rozdział wprowadzający zawiera również krótki opis treści zawartych w poszczególnych rozdziałach pracy.

Rozdział pierwszy stanowi teoretyczną podstawę rozważań podejmowanych w kolejnych częściach pracy. Autorka kolejno definiuje języki specjalistyczne, dokonuje ich charakterystyki na płaszczyźnie leksykalnej, wyróżniając grupy słownictwa występującego w tekstach fachowych, opisuje języki specjalistyczne na płaszczyźnie funkcjonalnej, wskazując na korelację między występującymi w badanych tekstach frazeologizmami a typowymi dla tekstów fachowych cechami

jak informatywność, precyzja i jednoznaczność, oraz przedstawia relację między językami specjalistycznymi a językiem ogólnym.

W rozdziale drugim, stanowiącym kontynuację rozważań zawartych w rozdziale pierwszym, Autorka omawia typowe dla języków fachowych cechy języka prawa i cechy wyróżniające go spośród innych języków specjalistycznych, wskazując na mającą wpływ na stopień fachowości ścisłą relację między językiem prawa a językiem ogólnym.

Głównym celem rozdziału trzeciego jest wielopoziomowa analiza niemieckich i polskich tekstów kodeksów cywilnych, w której szczególną uwagę poświęcono analizie tekstów ustaw, stanowiących gatunek tekstu fachowego, charakteryzującego się specyficznym konwencjonalnym sposobem powstania w przestrzeni publicznej, specyficzną formą występowania, funkcją, strukturą, cechami morfo-syntaktycznymi, leksykalnymi i funkcjonalno-stylistycznymi oraz wielopłaszczyznową formulicznością, którą Autorka szczegółowo omawia w piątym empirycznym rozdziale pracy.

Rozdział czwarty poświęcony został zagadnieniom frazeologii fachowej języka prawa. Punktem wyjścia rozważań w tym rozdziale było umiejscowienie frazeologii specjalistycznej na pograniczu języka ogólnego i terminologii, co metodologicznie pociągnęło za sobą konieczność zastosowania modelu opisu, odwołującego się do metod wypracowanych na gruncie frazeologii ogólnojęzykowej i lingwistyki języków specjalistycznych. Na tej podstawie frazeologizmy fachowe opisane zostały jako związki wyrazowe charakteryzujące się stabilnością, leksykalizacją, idiomatycznością oraz uzualnym występowaniem w specjalistycznych tekstach prawa. W rozdziale tym zostały wyróżnione i omówione klasy frazeologizmów terminologicznych, kolokacji, idiomów, funkcjonalnych związków werbalnych, latynizmów i frazeologizmów pragmatycznych.

Zasadniczym rozdziałem monografii jest obszerny empiryczny rozdział piąty poświęcony analizie związków frazeologicznych wyekscerpowanych z tekstów ustaw, które zostały przypisane do klas frazeologizmów fachowych omówionych w rozdziale poprzedzającym oraz ich opisowi pod względem struktury, pochodzenia ich komponentów, użycia w analizowanych tekstach oraz stopnia fachowości.

Rozważania zamyka rozdział szósty stanowiący podsumowanie, w którym omówione zostały wyniki przeprowadzonej w rozprawie analizy korpusu złożonego z 1881 niemieckich i 1379 polskich związków frazeologicznych.

Zaproponowane w monografii sady są dojrzałe i wnikliwie przeprowadzone. Odnaczają się systematyczną penetracją myśli językoznawczej pogłębionej przez własne,

oryginalne rozwiązania, poparte analizą materiału językowego. Autorka podjęła się trudnej tematyki, koncentrując się wokół zagadnień, uznanych przez nią za istotne dla badanej problematyki. Celom szczegółowym i zadaniom badawczym postawionym we wstępie rozprawy Autorka sprostała w zadowalający sposób.

Układ pracy jest przejrzysty i w pełni dostosowany do zadań badawczych Autorki. Przyjęta przez Autorkę struktura pracy wskazuje na to, że rozprawa jest przemyślana pod kątem logiczności wyводу, zastosowanej metodologii oraz rozłożenia akcentów prezentacji, wynikających z charakteru analizowanego zjawiska i uwzględnionych aspektów badawczych. Taka forma kompozycji opracowania pozwoliła na wnikliwą spójną analizę wszystkich wybranych aspektów na poszczególnych etapach pracy.

Przedłożoną do recenzji rozprawę habilitacyjną oceniam pozytywnie zarówno dobór analizowanego materiału jak i metody badawcze nie budzą zastrzeżeń. Autorka przedstawia problematykę mimo całej jej złożoności w sposób przejrzysty.

Podsumowując ocenę recenzowanej rozprawy habilitacyjnej, chciałabym podkreślić, że precyzyjność opisu i poprawne wykorzystanie narzędzi lingwistycznych, to jej podstawowe i bezdyskusyjne walory. Kontrastywne ujęcie badanego działania językowego uważam za metodologicznie inspirujące.

Uważam, że monografia Pani dr Małgorzaty Płomińskiej jest rozprawą rzetelnie opracowaną i udokumentowaną. Sam wybór omawianej tematyki jest trafny metodologicznie i poznawczo inspirujący, a zarazem istotny dla badań lingwistycznych. Monografia podejmuje oraz rozwiązuje nowy temat badawczy i jest pozycją wartościową.

Zgodnie z art. 17 pkt. 1 ustawy o stopniach i tytule naukowym „rozprawa habilitacyjna powinna stanowić znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej” warunek ten rozprawa habilitacyjna dr Małgorzaty Płomińskiej spełnia bez zastrzeżeń.

4. Ocena zaangażowania naukowego i akademickiego dr Małgorzaty Płomińskiej

Uzupełnienie dokonań naukowych Habilitantki stanowi sześć przekładów, dziesięć opublikowanych recenzji naukowych oraz trzy współredakcje tomów naukowych.

Warto dodać, że dr Małgorzata Płomińska brała udział w dwóch projektach badawczych, otrzymała zagraniczne stypendia naukowe, odbyła kilka staży naukowych oraz wielokrotnie

wygłaszała referaty na forum międzynarodowym, co pozwoliło zapoznać się z jej nazwiskiem szerokiemu gronu badaczy.

Dr Małgorzata Płomińska pełniła wiele odpowiedzialnych funkcji akademickich, m.in. funkcję pełniącą obowiązki kierownika Zakładu Lingwistyki Języka Niemieckiego przy Instytucie Filologii Germańskiej, koordynatorki programu Socrates / Erasmus / Erasmus+, członka zespołu ds. monitorowania jakości kształcenia przy Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Śląskiego, członka komisji rekrutacyjnej, oraz funkcję przedstawiciela młodszych pracowników w Radzie Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego.

Dr Małgorzata Płomińska jako pracownik naukowo-dydaktyczny i dydaktyczny w Zakładzie Języka Niemieckiego a następnie w Zakładzie Kultur Krajów Niemieckojęzycznych i Skandynawskich w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Śląskiego od wielu lat aktywnie uczestniczy w procesie dydaktycznym i może poszczycić się dużym dorobkiem dydaktycznym i organizacyjnym. Jest doświadczonym i wszechstronnym dydaktykiem, prowadzi bowiem różnorodne zajęcia językoznawcze na różnych kierunkach edukacji uniwersyteckiej. W swojej karierze nauczyciela akademickiego Habilitantka prowadziła zajęcia z wielu dyscyplin językoznawczych wykraczające poza tradycyjne kursowe przedmioty, co świadczy o jej dużym zaangażowaniu dydaktycznym, o otwartości na nowe potrzeby współczesnej uniwersyteckiej edukacji, a przede wszystkim o gotowości do ciągłego wzbogacania wiedzy. Na uwagę zasługuje fakt, że do jej obowiązków dydaktycznych należy również prowadzenie seminariów licencjackich i magisterskich (wypromowała 20 licencjatów i 30 magistrów), które to zajęcia w tradycji uniwersyteckiej powierza się samodzielny pracownikom naukowym. Dr Małgorzata Płomińska pełni funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim. Habilitantka jest również współautorką programów dydaktyczno-naukowych, organizatorką licznych warsztatów, praktyk zawodowych, szkoleń, opiekunką studenckiego koła naukowego.

Ocena zaangażowania naukowego i akademickiego dr Małgorzaty Płomińskiej wypada jak najbardziej pozytywnie. Zaangażowanie w projekty naukowe, aktywny udział w konferencjach naukowych, przejmowanie akademickich obowiązków organizacyjnych tworzą pozytywną charakterystykę naukowego obrazu dr Małgorzaty Płomińskiej. Ocena ta dopełnia w całej rozciągłości ocenę sformułowaną w punkcie pierwszym.

Habilitantka posiada więc doświadczenie w uczestnictwie i samodzielny organizowaniu i prowadzeniu badań naukowych, a przede wszystkim ma odwagę podejmowania zagadnień mniej zbadanych i ważnych.

5. Wniosek końcowy:

Zarówno przedłożona rozprawa habilitacyjna, jak i pozostały dorobek dr Małgorzaty Płomińskiej potwierdzają umiejętności warsztatowe, zdolności dobierania tematyki istotnej dla badanej dziedziny, otwartość na szeroką perspektywę badawczą oraz sprawność i konsekwencję metodologiczną. Zaprezentowany dorobek i wymienione umiejętności kwalifikują Habilitantkę do prowadzenia samodzielnej działalności naukowej.

Biorąc pod uwagę podkreślone powyżej istotne osiągnięcia naukowe dr Małgorzaty Płomińskiej, w tym przedłożoną rozprawę habilitacyjną, uważam, że spełniają one wymóg art. 16 i 17 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14.03.2003 r. (Dz. U. nr 65/2003, poz. 1365) (z p. zm.), a tym samym stanowią podstawę do nadania dr Małgorzacie Płomińskiej stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk humanistycznych.

Stawiam więc wniosek o przyjęcie monografii, pt. *Juristische Fachphraseologie – zwischen Konvention und Routine. Untersucht am Beispiel deutscher und polnischer Gesetzestexte zum Zivilrecht* jako rozprawy habilitacyjnej i o dopuszczenie dr Małgorzaty Płomińskiej do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Prof. dr hab. Mariola Wierzbicka

Rzeszów, dnia 25.05.2020